

La Lliga Regionalista al Vallès Oriental durant la Segona República

27

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2010

Resum: *Aquesta ponència analitza l'evolució de la Lliga Regionalista a Granollers i el Vallès Oriental i el paper polític que va jugar durant la Segona República. Tot i que era un dels principals partits polítics de la Catalunya del primer terç del segle xx, a Granollers no va aconseguir vèncer en cap de les sis eleccions que es van celebrar en aquest període. En canvi, en moltes poblacions més petites de la comarca del Vallès Oriental, la Lliga es va beneficiar del fet que diversos sectors socials estaven descontents de les formacions d'esqueres, i va obtenir molt bons resultats.*

Introducció¹

La Lliga Regionalista es caracteritzà perquè era un partit de caràcter catalanista que aglutinava els sectors més conservadors de la societat catalana, tenia el suport de la burgesia industrial i dels propietaris agraris, una àmplia presència de professionals liberals, comerciants i classes mitjanes i un suport destacat del clergat. Entre 1901 i 1936, va tenir un paper fonamental en el panorama polític i cultural de Catalunya i Espanya, i entre 1914 i 1923 protagonitzà la creació i el desenvolupament de la Mancomunitat de Catalunya. L'arribada de la dictadura de Miguel Primo de Rivera (1923-1930), com en el cas de tants altres partits polítics, associacions o sindicats, trencà l'hegemonia política de la formació. L'arribada de la Segona República (1931-1939) incorporà al mapa polític català noves formacions, com Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Acció Catalana, que aconseguiren posar fi a l'hegemonia política de la Lliga Regionalista.

Quina fou la seva evolució a Granollers i al Vallès Oriental? Durant el període comprès entre 1901 i 1930 la formació catalanista anà consolidant el seu domini polític, sobretot als pobles rurals de

¹ Vull agrair als historiadors Jordi Planas i Josep Grau les propostes que m'han fet per millorar aquest text. Faig extensiu l'agraïment a tots aquells arxivers de la comarca que m'han facilitat documentació i dades.

la comarca, on el caciquisme dels partits dinàstics fou substituït pel catalanisme conservador de la Lliga.² Aquest control polític es començà a consolidar amb la creació de la formació política Solidaritat Catalana, el 1906, i es féu visible amb les repetides victòries polítiques de la Lliga al districte de Granollers a les eleccions generals del 1907, les següents fins al 1919 i la del 1923.³ També era notori el control que la Lliga exercia de molts ajuntaments de la comarca, al qual contribuïren les organitzacions de propietaris com ara la Cambra Agrícola del Vallès i l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI).⁴

No obstant això, el que la Lliga aconseguí políticament en l'àmbit comarcal no es traduí en l'àmbit granollerí, on la presència política dels regionalistes fou força minsa. No fou fins l'any 1930 que la Lliga arribà a controlar l'Ajuntament de Granollers, i fou durant un període molt breu: de l'1 de març al 29 de setembre de 1930, amb l'arribada del propietari rural Albert Rosàs Macià a l'alcaldia, Jaume Serra Dachs com a primer tinent d'alcalde i Pere Pineda com a secretari de l'alcalde. Amb anterioritat, Granollers només havia tingut dos alcaldes de la Lliga: Miquel Blanxart Estapé i Antonio Sarroca Sanz, però cap d'ells amb un paper important dintre del partit.⁵

² Vegeu Miquel Joseph: *La impremta del meu pare. (El regionalisme a la comarca)*, Pòrtic, Barcelona, 1980, i també Jordi Planas: «Els inicis del catalanisme a Granollers i al Vallès Oriental», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2004*, Associació Cultural de Granollers, 2005, pàg. 39-82.

³ La Lliga guanyà l'acta de diputat en les eleccions generals de 1907 (Ignasi Girona i Vilanova), 1910 i 1914 (Bonaventura M. Plaja i Tapís) i el 1918 i 1919 (Joan Lligé i Pagès). El 1920 guanyà les eleccions el liberal Francesc Torras i Villà. El 1923 el jurista Josep M. Trias de Bes vencé Torras Villà per pocs vots, i es produïren nombroses i violentes protestes del candidat perdedor, el qual denuncià el robatori de diverses actes, substituïdes per plecs en blanc. El Tribunal Suprem dictaminà la nul·litat de l'elecció i la realització d'una nova convocatòria al districte, però la Dictadura de Primo de Rivera eliminà qualsevol tipus de possibilitat que poguessin dur-se a terme (Albert Balcells, Joan B. Culla i Conxita Mir: *Les eleccions generals a Catalunya de 1901 a 1923*, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1982, pàg. 411-412 i 600; Jordi Planas: *Catalanisme i agrarisme: Jaume Maspons i Camarasa (1872-1934): escrits polítics*, Eumo Editorial, Vic, 1994, pàg. 85).

⁴ L'historiador Jordi Planas esmentà que almenys un 20% dels membres de l'IACSI tingueren càrrecs municipals i força d'ells exerciren el càrrec d'alcalde. Al Vallès Oriental trobem els exemples dels alcaldes de la Garriga, Salvador Dachs Pous (1897-1898); Mollet del Vallès, Frederic Ros Sallent (1906-1909); Caldes de Montbui, Francesc de Paula Torras Sayol (1907-1909 i 1924-1930), i les Franqueses del Vallès, Josep Rovira de Villar Viver (1930-1931), entre molts altres (Jordi Planas: *Els propietaris i l'associacionisme agrari a Catalunya (1890-1936)*, Universitat de Girona i Documenta Universitària, Girona, 2006, pàg. 163). Sobre el paper de la Cambra Agrícola del Vallès en el domini polític dels pobles de la comarca, vegeu Jordi Planas: *Propietaris organitzats. Estudi de la Cambra Agrícola del Vallès (1901-1935)*, Estudis de Granollers i del Vallès Oriental, 4, Ajuntament de Granollers, 1991.

⁵ Sobre els alcaldes de Granollers i de la comarca del Vallès Oriental en el segle XX, vegeu Jordi Planas (coord.): *Alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental (segle XX)*. *Diccionari biogràfic*, Museu de Granollers, Granollers, 2006 (www.alcaldesialcaldessesdelvallesoriental.net).

Les eleccions municipals i generals de 1931

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 suposaren la fi del règim dictatorial i l'arribada d'un panorama polític nou i esperançador. Sorprenentment els resultats donaren la victòria electoral arreu de Catalunya a la novella formació d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), que s'havia creat el 19 de març d'aquell any. L'esdevenir de Catalunya canvià radicalment el 14 d'abril amb la proclamació de la República i la hissada de la bandera tricolor des del balcó de l'ajuntament de Barcelona per part del nou alcalde, Lluís Companys Jover. Poc després, Francesc Macià Llussà, excoronel de l'exèrcit espanyol i líder d'ERC, proclamà la República Catalana com a estat integrant d'una confederació de pobles ibèrics.

A Granollers va guanyar, amb 1.070 vots (56,5%), la candidatura del Partit Catalanista i Republicà, encapçalada pel fabricant de pastes de sopa Esteve Camillo Mustarós, el qual esdevingué alcalde. La segona formació fou la Coalició Granollerina, encapçalada per l'exalcalde conservador i fondista Josep Tardà Mora, que aconseguí 537 vots. La tercera força política local fou ERC, amb 283 vots i sense representació municipal.⁶ La Lliga sospesà la possibilitat de presentar-se en aquests comicis, però la manca de força política a la ciutat féu desdir els regionalistes d'aquesta idea.

A la comarca del Vallès Oriental sabem que la Lliga aconseguí vèncer a Castellterçol, Sant Celoni, Montornès del Vallès, la Roca del Vallès, Tagamanent, Sant Feliu de Codines, Sant Fost de Campsentelles, Santa Eulàlia de Ronçana, Lliçà d'Amunt, Vilalba Sasserra, Sant Esteve de Palautordera, Aiguafreda, Lliçà de Vall, Cànoves i Samalús i Parets del Vallès.⁷

⁶ *La Gralla*, 29-III-1931. Vegeu: Israel Calvache: «ERC i la vida política a Granollers durant la Segona República», *Lauro. Revista del Museu de Granollers*, 16, 1999, pàg. 33-52; Israel Calvache: «ERC i la vida política al Vallès Oriental durant la Segona República», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 1999*, Associació Cultural de Granollers 2000, pàg. 135-141; Arnau González: «ERC al Vallès Oriental (1931-1936): implantació territorial, militància i resultats electorals», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2007*, Associació Cultural de Granollers, 2008, pàg. 11-48.

⁷ Per a més informació sobre aquestes poblacions, vegeu: Antoni Pladevall: *Castellterçol. Història de la vila i el seu terme*, Ajuntament de Castellterçol i Eumo Editorial, 1991, pàg. 445; Josep M. Abril i Joan Portals: *Sant Celoni. 1925-1935: de la Dictadura a la República*, Centre d'Estudis i Documentació del Baix Montseny, 2005, pàg. 60-61; Arnau González: *Montornès del Vallès (1931-1945): de la il·lusió democràtica al primer franquisme*, Ajuntament de Montornès del Vallès i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2007, pàg. 40; Xavier Pérez i Ferran Pérez: *Sant Fost. Història d'un poble. Dels orígens a la Guerra Civil*, Ajuntament de Sant Fost de Campsentelles, 1990; Maria Gorina: «Canvis econòmics i trasbalsos polítics», a Jaume Dantí (dir.), *Parets 904-2004. Un poble, una parròquia*, Ajuntament de Parets, 2004, pàg. 100-101.

El 28 de juny de 1931 es dugueren a terme les primeres eleccions a Corts Constituents. A Catalunya, ERC estava anímicament eufòrica pels excel·lents resultats obtinguts en els comicis municipals d'uns mesos abans i la constitució de la Generalitat. Els resultats foren força similars a les eleccions de l'abril, ja que la formació catalanista tornà a vèncer.

A Granollers la victòria també fou d'ERC, seguida de la Lliga Regionalista i la Coalició Republicana.⁸ A la resta de la comarca els resultats es caracteritzaren per l'àmplia victòria de la formació republicana (71,5%), mentre que la Lliga fou relegada a una llunyana segona posició (18,6%).⁹ De les 38 poblacions de les quals tenim informació, 32 s'inclinaren cap a l'opció republicana catalanista. Tan sols Castellcir, Figaró-Montmany, Fogars de Montclús, la Roca del Vallès i Sant Quirze Safaja es decantaren políticament per la Lliga. Al municipi de Montseny, la victòria fou del Partit Republicà Radical (PRR), amb un 47,6% dels vots. Tal com havia succeït en les eleccions locals, la Lliga Regionalista quedava en una posició molt feble. Encara no havia aconseguit consolidar-se en el nou règim polític.

Poc després es dugué a terme la campanya de la redacció i posterior discussió de l'Estatut de Catalunya. Des de Barcelona es demanà als militants regionalistes que, tot i no estar d'acord amb alguns aspectes del redactat, votessin a favor de l'Estatut. El referèndum es celebrà el 2 d'agost de 1931 i, a Granollers, d'un total de 3.478 vots, n'hi hagueren 3.475 de favorables i només 3 de contraris.¹⁰

La refundació de la Lliga Regionalista de Granollers i la implantació del partit al Vallès Oriental

La Lliga Regionalista volia ser un partit modern que prescindís dels antics centres de cafè on s'acostumaven a reunir els membres de les formacions o associacions polítiques per tal de desenvolupar la política local. Tot i els intents de la formació, la realitat fou una altra.

⁸ *La Gralla*, 5-VII-1931.

⁹ Els candidats de la Lliga Regionalista a la circumscripció de Barcelona foren: Jaume Andreu Barber, Josep M. Blanc Romeu, Enric Mayné Gaspar, Antoni Miracle Mercader, Jaume de Riba d'Espanya, Frederic Roda Ventura, Joan Soler Janer, Leoncí Soler March, Josep M. Trias de Bes i Miquel Vidal Guardiola.

¹⁰ *La Gralla*, 9-VIII-1933.

Respecte a l'estructura del partit, el polític i polítològ Isidre Molas esmentà: «Formalment, el centre s'adheria al partit globalment, però un cop adherit se'n converteix en un òrgan i l'adhesió al centre suposa l'adhesió al partit. El centre polític esdevé així un òrgan d'enquadrament de base, amb característiques intermèdies entre la secció i el comitè, si bé amb una faç peculiar, que l'allunya de la fórmula d'afiliació indirecta, per a situar-lo clarament en un partit d'afiliació directa, que permet l'adhesió a més d'un grup de base de manera simultània i que no comporta cap obligació particular de participació personal dels adherits en la marxa del partit.»¹¹

Segons el jurista, polítològ i polític francès Maurice Duverger, un partit indirecte suposava que no hi havia una comunitat de partit a part dels grups socials de base. Un fet que la Lliga Regionalista no complí, perquè segons els seus estatuts hi havia la possibilitat de crear uns òrgans subordinats particulars, capaços de servir de canals de realització de la política del partit central. Al mateix temps, també es permetia l'adhesió a la seva política de les entitats polítiques que ho desitgessin. L'article 3 dels estatuts establia que la Junta Directa regularia les relacions entre la Lliga Regionalista i les delegacions o sucursals que s'establissin o amb les societats que s'adherissin al programa polític regionalista.¹²

Per tant, formalment la Lliga era partit d'afiliació directa, però a l'hora de la veritat també existia la possibilitat de l'afiliació indirecta. Un exemple d'aquests dos tipus d'afiliació el podem trobar al Vallès Oriental. A Granollers l'afiliació era de caire directe, mentre que a la resta de la comarca les entitats eren d'afiliació indirecta. En el cas de Granollers, a l'agost de 1912 es convocà una primera reunió per crear la Lliga Regionalista local, però l'acte de constitució no es realitzà fins el 28 d'agost de 1913.

Inicialment la seu del partit fou la impremta de Jaume Joseph Vilardebò, un dels principals regionalistes de Granollers.¹³ La primera junta directiva estigué formada per Josep Coma Clapés

¹¹ Isidre Molas: *Lliga Catalana. Un estudi d'estasiologia*, Vol. I, Edicions 62, Barcelona, 1972, pàg. 296.

¹² *Ibidem*, pàg. 297.

¹³ Vegeu: Miquel Joseph: *La impremta del meu pare...*, *op. cit.*, i també Josep Grau, «Miquel Joseph i Mayol: vida i obra d'un granollerí singular», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2006*, Associació Cultural de Granollers, 2007, pàg. 77-114

(president), Jaume Serra Dachs (vicepresident), Antoni Mayol Pont (tresorer), Josep Parera Subirana (secretari), Francesc Coma Tarascó (vicesecretari), Jaume Maspons Camarasa, Enric Puchades Domingo i Miquel Parera Casanovas (vocals). La Lliga tenia com a òrgan periodístic més proper *El Vallès Nou* (1912-1918), el qual estava dirigit per l'industrial Jaume Serra Dachs, membre de la Junta.¹⁴

El 1917 la Lliga Regionalista de Granollers, sota la presidència de Serra Dachs, patí una crisi política important que finalitzà amb l'escissió d'un sector del partit. Aquesta situació comportà que el novembre d'aquell any aparegués una nova formació política anomenada Joventut Nacionalista, amb el mateix nom que les joventuts de la Lliga, que amenaçà de trencar l'hegemonia catalanista de la formació regionalista. La primera junta directiva de la novella formació comptà amb exmembres de la Lliga Regionalista local.¹⁵ Tanmateix, aquest nou partit no tenia cap mena d'intenció d'enfrontar-se políticament a la Lliga, ja que un cop constituït demanà l'admissió a la seu central. Tot sembla indicar que la creació d'aquesta formació responia més a discrepàncies personals que no pas ideològiques. Aquestes desavinences es feren visibles altre cop en convocar-se les forces polítiques de la comarca, a excepció de la Joventut Nacionalista, per proclamar el candidat de la Lliga a les eleccions generals de 1919.

Per tal d'arranjar aquesta situació i reorganitzar políticament el districte de Granollers, es convocà l'exdiputat Bonaventura M. Plaja, els presidents de la Lliga Regionalista i de la Joventut Nacionalista de Granollers Jaume Serra i Josep Comas i els representants de les poblacions de l'Ametlla, Bigues, Cànoves, Cardedeu, Figaró, les Franqueses, la Garriga, Lliçà d'Amunt, Lliçà de Vall, Martorelles, Mollet, Montmeló, Montornès, Palou, la Roca, Sant Fost i Santa Eulàlia de Ronçana a una reunió al local de la Lliga a Granollers. En aquesta reunió s'acordà crear la Comissió d'Acció Política del Districte, formada per diputats de la Lliga, alguns representants de pobles i, per dret propi, els presidents de la Lliga i la Joventut Nacionalista de la capital del Vallès Oriental.¹⁶

¹⁴ Sobre la premsa a Granollers, vegeu: Joan Subirà, *La premsa a Granollers (1882-1982)*, 2 vol., Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1982.

¹⁵ Vegeu Jordi Planas, «Els inicis del catalanisme a Granollers i al Vallès Oriental», *op. cit.*, pàg. 68-69.

¹⁶ *Ibidem*, pàg. 71.

Tanmateix, la reorganització política de la Lliga al Vallès Oriental no reeixí. El juny de 1920 la *Revista Vallesana* anuncià a les seves pàgines la dissolució de la Lliga Regionalista de Granollers.¹⁷ No obstant això, l'essència política de la Lliga no desaparegué, ja que aquell any aparegué una nova formació, amb el nom de Centre Nacionalista del Vallès, formada per exmembres de la Joventut Nacionalista i de la Lliga Regionalista de Granollers. D'aquesta manera finalitzà la divisió i els enfrontaments entre les dues formacions catalanistes locals. El nou partit també s'adherí ràpidament a la Lliga de Barcelona i s'establí al mateix domicili que la formació regionalista de Granollers. A més de la delegació local, el Centre Nacionalista constituí delegacions a Mollet i Cardedeu.

La creació d'un col·lectiu local també responia a la necessitat imperiosa de tenir una secció en una capital de comarca com era Granollers. La Lliga no podia permetre's el luxe de no tenir una candidatura pròpia a les eleccions municipals següents.

El maig de 1932 es refundà la Lliga Regionalista de Granollers.¹⁸ La primera seu de la Lliga granollerina s'establí en un pis de can Compte de la Plaça.¹⁹ La inauguració oficial va tenir lloc l'11 de setembre de 1932 al carrer del Portalet número 2. La primera Junta Directiva estigué formada per: Jaume Serra Dachs (president honorari), Francesc Vila Colomer (president), Esteve Trullàs Pons (sotspresident), Pere Pineda Carrencà (tresorer), Josep Amigó Jordana, Francesc Camp Trias i Joan Pons Serra (vocals), i Josep Riera Bach (secretari).²⁰

Segons els fundadors, aquesta delegació s'havia creat per tal «d'aplegar tots els que sentin els ideals del catalanisme i tots els que treballin per la llibertat de la pàtria i pel seu engrandiment espiritual i material. En aquest aplegament de germans d'un mateix ideal, hi volem tots els homes de la nostra comarca amb els quals ens han lligat sempre els nostres problemes per raons de veïnatge i pels nostres interessos comuns. La Lliga Regionalista de Granollers

¹⁷ *Ibidem*, pàg. 72.

¹⁸ *La Gralla*, 29-V-1932.

¹⁹ *La Gralla*, 20-XII-1932.

²⁰ *La Vanguardia*, 6-IX-1932 i *La Gralla*, 11-IX-1932. Pere Pineda era nebot de Jaume Serra Dachs.

vol obrir les portes a tots els que vulguin enrolar-se, homes i dones, en aquesta disciplina que ha de portar-nos a la victòria, a la llibertat i a la grandesa de la Pàtria».²¹

Com esmentàvem anteriorment, al Vallès Oriental l'afiliació a la Lliga era de caire indirecte. A Caldes de Montbui es creà, el 24 d'agost de 1932, l'Agrupació Catalanista, presidida per F. Sans i amb la presència de J. Cusiné, Antoni Sagalés i Josep M. Duran Girbau. Aquesta agrupació publicà, entre 1932 i 1933, *La Veu de la Comarca Calderina*.²² Al Montseny hi hagué el Centre Republicà, que fou inaugurat l'abril de 1933 i presidit per Joan Manils.²³ A Mollet es creà l'Associació Catalanista, presidida per V. Camps i amb J. Sans i Rosell com a principal organitzador. A la Garriga s'hi adherí el Front Republicà i a Sant Feliu de Codines la Unió Catalana, la qual estigué presidida per Tomàs Turigas.²⁴

Amb la creació d'aquests col·lectius locals adherits al partit, la Lliga Regionalista intentà aconseguir un espai polític a la comarca. Tal com veurem més endavant, l'aparició d'aquestes associacions afins al partit catalanista, entre 1932 i 1933, tingué certa repercussió a les eleccions generals del 1933, en què la Lliga millorà substancialment els seus resultats.

Les eleccions al Parlament de Catalunya de 1932

Un mes abans de les eleccions al Parlament de Catalunya, la Lliga Regionalista de Granollers celebrà un míting a la sala de L'Alhambra.²⁵ Hi participaren el president de la Lliga local, Francesc Vila; el president de la Joventut de la Lliga Regionalista de Barcelona i futur regidor de l'Ajuntament de Barcelona el 1936, Josep Codolà Gualdo; el president de l'Associació Nacionalista de Terrassa, Delfí Sanmartí; l'exconseller de la Mancomunitat Jaume

²¹ *La Vanguardia*, 12-IX-1932.

²² El local es trobava al carrer Pi i Margall 74. Vegeu també Isidre Molas: *Lliga Catalana...*, op. cit., pàg. 318.

²³ *La Veu de Catalunya*, 25-IV-1933. Pere Solà esmenta que aquest col·lectiu es creà el 28 d'agost de 1931 (Pere Solà: *Història de l'associacionisme català contemporani. Barcelona i les comarques de la seva demarcació* (1874-1966), Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Barcelona, 1993, pàg. 374).

²⁴ Isidre Molas: *Lliga Catalana...*, op. cit., pàg. 319-320.

²⁵ *La Gralla*, 23-X-1932.

de Riba d'España; el diputat a Corts per Girona Joan Estelrich Artigues i el ja mencionat Josep M. Trias de Bes.²⁶

El 20 de novembre de 1932 es dugueren a terme els comicis esmentats. Els resultats a Catalunya no propiciaren cap sorpresa i ERC obtingué una victòria aclaparadora, fet que incrementà una mica més la seva superioritat política sobre la resta de formacions polítiques. La Lliga, inclosa en la coalició de Concòrdia Ciutadana, quedà força relegada, tot i que es consolidà com la segona força política de Catalunya.²⁷ La participació electoral fou menor que en els dos comicis anteriors.

A Granollers els resultats foren similars als del Principat. ERC aconseguí 966 vots, seguit de la formació de Concòrdia Ciutadana, amb 562.²⁸ A continuació quedaren el Partit Republicà Radical (295), Dreta de Catalunya (67), Extrema Esquerra Federal (39) i PSOE (19).²⁹

Tot i la victòria electoral d'ERC a la capital del Vallès Oriental, a la comarca es produïren alguns canvis força ressenyables. Dels 41 resultats que tenim en aquestes eleccions, ERC guanyà en 26 poblacions, entre les quals hi havia les que tenien més habitants, i va obtenir el 50,8% dels vots. La Lliga Regionalista va vèncer en 15 poblacions: Campins, Castellcir, Cànoves i Samalús, Figaró-Montmany, Fogars de Montclús, les Franqueses del Vallès, la Garriga, Lliçà d'Amunt, Montmeló, Sant Celoni, Sant Esteve de Palautordera, Sant Quirze Safaja, Santa Eulàlia de Ronçana, Santa Maria de Palautordera i Tagamanent. Va obtenir el 34,8 % dels vots. Respecte de les eleccions generals de 1931, tan sols perdé a la Roca del Vallès, on obtingué un 45,4%, al costat d'un 45,8% d'ERC.

²⁶ *La Gralla*, 16-X-1932 i *La Vanguardia*, 15-X-1932.

²⁷ Mercedes Vilanova: *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República*, Fundació Jaume Bofill i Edicions de La Magrana, Barcelona, 1986, pàg. 208.

²⁸ Els candidats de Concòrdia Ciutadana a la circumscripció de Barcelona foren: Josep M. Blanch Romeu, Alexandre Bulart Rialp, Francesc Bultó Sert, Xavier Calderó Coronas, Pere Cairó Codina, Josep Cirera Voltà, Josep Gallifa Coronas, Josep M. Jové Arnabat, Raül M. Mir Comas, Antoni Miracle Mercader, Ramon Picart Felip, Pau Romeva Ferrer, Delfi Sanmartin Montfort, Josep M. Trias de Bes i Miquel Vidal Guardiola (*La Gralla*, 20-XI-1932). Sobre Josep Cirera Voltà vegeu: Josep Lluís Martín: «Josep Cirera i Voltà, un problema polític espanyol i català: a propòsit de la Llei de Contractes de Conreu de 1934», *El Contemporani*, 35-36, 2007, pàg. 122-123.

²⁹ *La Gralla*. 27-XI-1932. Isidre Molas: *El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936)*, Edicions 62, Barcelona, 1972, pàg. 159.

Malgrat que la Lliga Regionalista no aconseguí la victòria en aquestes eleccions, sí que veié augmentar més d'una tercera part dels seus vots a causa de l'orientació política centrista que encapçalà per tal de recuperar alguns sectors procedents d'Acció Catalana, que es trobava en un procés important de dissolució. A excepció de Tarragona, la Lliga trencà amb els tradicionalistes i incorporà la Dreta Liberal Republicana de Catalunya, a més d'incloure a les llistes els noms d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC), d'Acció Catalana (Barcelona ciutat i circumscripció) i del Partit Radical (Lleida i Tarragona).³⁰ La Lliga Regionalista aconseguí pràcticament tots els llocs de les minories i es consolidà com l'única opció política alternativa a ERC.

La participació en els congressos de la Lliga Catalana de 1933 i 1935

El 1933 la Lliga Regionalista de Barcelona es trobà immersa en un període de reconstrucció interna del partit per renovar la seva imatge de partit conservador i apropar-se políticament a la societat catalana. Aquest fet comportà la realització d'una assemblea fundacional per tal de «modernitzar» la formació política, en concordança amb la política de masses que es feia els anys trenta.

Tal com digué Molas: «La formació de la Lliga Catalana representava, doncs, una modificació substancial de l'organització conservadora catalana més important. D'una banda, fixava l'ideari programàtic del partit; de l'altra, establia de manera ferma una organització política que havia de permetre d'efectuar el salt a la funció exigida en defensa dels interessos, valors i creences del bloc social proposat pel partit, el salt a una organització que permetés una àmplia afiliació, una relació sostinguda i eficaç amb els seus electors i una propaganda massiva que fes possible l'alçament de l'opinió dretana per fer front al republicanisme d'esquerra en el terreny electoral.»³¹

L'assemblea se celebrà entre el 3 i el 5 de febrer de 1933 i serví fonamentalment per reestructurar el partit organitzativament i no

³⁰ Isidre Molas: *El sistema de partits...*, op. cit., pàg. 48.

³¹ *Ibidem*, pàg. 242.

ideològicament, i canviar el nom de Lliga Regionalista pel de Lliga Catalana. Temps més tard es publicà el llibre *Un partit. Una política*, on s'explicà tot el procés de reconstrucció interna de la formació.

Els col·lectius locals podien enviar un representant a l'assemblea si tenien cent o quasi cent membres. La Lliga de Granollers només hi pogué enviar un representant, fet que ens mostra que tenia pocs militants entre les seves files.³² El representant de la Lliga local fou Narcís Pineda Carrencà, germà de Pere Pineda, també membre de la Junta i propietari rural de Riells del Fai. Segons l'òrgan periodístic del partit, *La Veu de Catalunya*, la secció local de la Lliga augmentà en 20 persones; però desconeixem el total de militants que tenia l'organització local i el motiu pel qual es produí una entrada tan significativa de militants. Tanmateix sí que sabem que al llarg d'aquell any el conjunt del partit cresqué de manera notable, fet que, com ja veurem més endavant, es notà en els resultats dels comicis següents.

A finals de març de 1933 la Joventut de la Lliga Catalana de la ciutat comtal convocà tots els menors de 25 anys del partit per tal de reorganitzar la secció juvenil. D'aquí sorgí un congrés que es dugué a terme durant els dies 3 i 4 de juny de 1933 al saló Prat de la Riba del local de la Lliga Catalana del passeig de Gràcia. Hi assistiren 125 delegats (cada delegació hi podia enviar dos representants). Respecte al Vallès Oriental, sabem que Mollet hi envià dos delegats i Granollers un.³³

Dos anys més tard, entre el 16 i el 17 de març de 1935, es dugué a terme la Primera Assemblea Ordinària de la Lliga Catalana. En aquesta ocasió, la Lliga de Granollers hi envià com a delegat assembleista suplent el ja mencionat Pere Pineda. El fet que aquest darrer fos suplent ens porta a pensar que potser la Lliga local havia perdut militància i pes polític respecte de la resta de capitals de comarca de Catalunya.³⁴

³² *La Veu de Catalunya*, 5-VIII-1933.

³³ Isidre Molas: *Lliga Catalana... op. cit.*, Vol. II. pàg. 84.

³⁴ Lliga Regionalista: *Dos anys d'actuació. Primera assemblea ordinària de Lliga Catalana*, Impremta Clarasó, Barcelona, 1935, pàg. 32. El 1935 la Junta de la Lliga de Granollers estava formada per Francesc Vila (president), Esteve Trullàs Pons, Pere Pineda Carrencà, Josep Amigó, Francesc Camp, Joan Pons Serra i Josep Riera Bach. El local estava situat al segon pis d'una casa a la plaça d'Àngel Guimerà (*La Gralla*, 21-IV-1935).

La poca incidència de la Lliga Catalana de Granollers a l'Assemblea del partit ens mostra que la Lliga local no aconseguí consolidar-se políticament dins del partit ni a la població, fet que augurava els pobres resultats que hi obtindria a les eleccions municipals del 1934.

38 Les eleccions generals de 1933

Ponències

Les eleccions generals següents es dugueren a terme el 19 de novembre de 1933. A Catalunya, la campanya electoral arrelà considerablement a la societat catalana, amb un 75,6% de participació, a causa de la gran competitivitat entre les diverses formacions polítiques. La Lliga Catalana guanyà les eleccions, mentre que ERC perdé un bon nombre de diputats. Malgrat l'ascens polític de la Lliga i el desgast polític d'ERC, el Parlament de Catalunya i el Govern de la Generalitat seguiren estant sota la direcció política de la formació republicana.

A Granollers ERC prosseguí amb la seva hegemonia política i obtingué 1.609 vots, mentre que la Lliga n'aconseguí 1.549.³⁵ Tot i la derrota dels lligaires granollerins, podem observar que el partit augmentà considerablement el nombre de vots: ERC obtingué el 48,4% dels vots i la Lliga el 44,4%. Tanmateix si ens fixem atentament en cadascuna de les poblacions, podem apreciar que la Lliga guanyà en 27 de les 39 poblacions de les quals tenim resultats: Aiguafreda, l'Ametlla del Vallès, Bigues i Riells, Canovelles, Cardeu, Castellcir, Castellterçol, Figaró-Montmany, les Franqueses del Vallès, la Garriga, Granera, Lliçà d'Amunt, Martorelles, Montmeló, Montornès del Vallès, la Roca del Vallès, Sant Celoni, Sant Esteve de Palautordera, Sant Pere de Vilamajor, Sant Quirze Safaja, Santa Eulàlia de Ronçana, Santa Maria de Palautordera, Tagamanent, Vallromanes, Vilalba Sasserra i Vilanova del Vallès. No obstant això, tal com havia succeït a les anteriors eleccions, ERC guanyà en la majoria de poblacions amb més votants.

Tot i que ens manca un estudi aprofundit sobre el canvi polític entre les eleccions generals de 1931 i les de 1933, crec que podem avançar algunes hipòtesis sobre aquest canvi electoral. Una de les primeres causes s'ha de cercar en la possible abstenció d'un sector important de la pagesia catalana a causa del descontentament i

³⁵ *La Gralla*, 26-XI-1933.

la lentitud amb què s'estava produint la reforma agrària catalana amb la Llei de Contractes de Conreu. El conflicte del camp català esperonà els dirigents de la Lliga, la qual estava força pressionada per importants sectors de propietaris rurals adherits a l'IACSI i a les cambres agrícoles, i també membres del partit, per tal que prenguéssin una posició més intransigent davant la mencionada reforma del govern republicà.³⁶

Una altra causa, esmentada anteriorment, fou la important estructuració interna a partir de l'Assemblea del febrer de 1933. Aquesta millora li proporcionà, entre altres coses, un creixement destacat en el nombre de militants i, sobretot, votants. N'és un exemple les diverses associacions comarcals que s'adheriren al partit.

Tanmateix, aquests comicis foren encarats per la Lliga Catalana amb una àmplia aliança flanquejada per les llistes concurrents d'UDC i dels monàrquics alfonsins. L'acord polític també inclogué els tradicionalistes (Barcelona circumscriptió, Tarragona i Lleida), els radicals (Tarragona) i els independents (Tarragona, Lleida). Només a Girona presentà la seva candidatura tota sola.³⁷ Aquestes coalicions polítiques puntuals, unides a la mencionada creació de delegacions locals, permeteren a la formació regionalista que una bona part del vot de dreta i centre es decantés electoralment a favor seu.

La darrera causa, però no menys important, fou la divisió de les llistes republicanes. La fragmentació del vot afavorí notablement els interessos polítics de la dreta, la qual, tal com hem vist, havia aconseguit aglutinar bona part de l'electorat conservador.

Les eleccions municipals de 1934

El 14 de gener de 1934 es dugueren a terme les primeres eleccions municipals del període de la Segona República (les del 12 d'abril de 1931 s'havien celebrat encara sota la Monarquia).

³⁶ El 1931 l'IACSI tenia al Vallès Oriental 66 socis, mentre que dos anys després la xifra pujà fins a 126. Aquell mateix any es creà una associació de propietaris adherits a l'IACSI, encapçalada per Francesc de P. Torras i Sayol, el qual també formava part del Consell Directiu de l'IACSI com a delegat de les associacions de propietaris dels partits judicials (Jordi Planas: *Els propietaris i l'associacionisme agrari a Catalunya (1890-1936)*, Universitat de Girona i Documenta Universitària, Girona, 2006, pàg. 205-209).

³⁷ Isidre Molas: *El sistema de partits polítics a Catalunya...*, op. cit., pàg. 50-51.

40

A Granollers es presentaren les candidatures d'ERC, Lliga Catalana, Centre Catalanista Republicà (Acció Catalana) i la Candidatura Proporcionalista, amb el suport del Centre Radical. La victòria fou del candidat d'Acció Catalana i alcalde, Esteve Camillo, amb 1.766 vots. A continuació quedaren la Candidatura Proporcionalista (1.312), ERC (1.213) i Lliga Catalana (700).³⁸ Sabem que la Lliga (també com a Unió Ciutadana o Concòrdia Castellterçolana) també es presentà en 24 municipis del Vallès Oriental i aconseguí vèncer en 13: Castellterçol, Cànoves i Samalús, la Garriga, Granera, Martorelles, Montornès del Vallès, Montseny, Parets del Vallès, la Roca del Vallès, Sant Celoni, Sant Esteve de Palautordera, Santa Eulàlia de Ronçana i Vallromanes.

No obstant això, els consistoris elegits el gener de 1934 no duraren gaire, a causa dels Fets d'Octubre. El 4 d'octubre de 1934, dos dies després de la caiguda del govern de Ricardo Samper Ibáñez, es donà a conèixer el nou govern, presidit pel polític Alejandro Lerroux García, amb tres ministres de la Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA). Durant els dies següents l'opinió política i social de centre-esquerra s'uní per anar contra la participació de la CEDA en el quart govern de Lerroux.

La nova composició del govern central no agradà als sectors polítics d'esquerra. La tensa situació política que s'estava vivint entre el govern espanyol i el català comportà un moviment insurreccional important en diversos llocs. El 5 d'octubre es declarà a Catalunya una vaga general, encapçalada per l'Aliança Obrera, contra el nou govern espanyol. Al dia següent d'aquests fets tots els partits republicans havien trencat qualsevol mena de relació política amb el govern esmentat.

³⁸ *La Gralla*, 14 i 21-I-1934. La candidatura de la Lliga Catalana estigué formada per Josep Riera Bach, Francesc Camp Trias, Joan Catafal Gendra, Lluís Icart Godayol, Joan Grau Puig, Josep Tardà Mora, Esteve Trullàs Pons, Pere Pineda Carrencà, Jaume Lamarca Salgot, Ramon Raich Serra, Agustí Corbera Cancell, Esteve Reverter Ginesta, Isidre Tintó Angelet, Joan Pons Serra, Josep Amigó Jordana i Francesc Vila Colomer.

A les vuit i deu minuts del vespre del dia 6 d'octubre de 1934 el president de la Generalitat Lluís Companys llegí un discurs en què proclamava l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola. L'escàs seguiment de la societat catalana obligà Companys i el seu govern a rendir-se al cap d'unes hores. El president de la Generalitat i els seus consellers foren portats al vaixell *Uruguai* i més tard foren traslladats a la presó Model de Madrid. El 5 de juny de 1935 Lluís Companys i els consellers foren condemnats a trenta anys de presó, que començaren a complir en els penals del Puerto de Santa Maria, a Cadis, i a Cartagena.

Aquests fets comportaren que l'Estat espanyol aplicés un conjunt de càstigs que consistiren, entre altres mesures, en la suspensió de l'Estatut català i de la Llei de Contractes de Conreu, la clausura del Parlament i la destitució de la majoria d'alcaldes i regidors municipals d'esquerra, que foren substituïts per d'altres de designació governativa. Un bon nombre de membres dels nous consistoris municipals pertanyien a la dreta política, com per exemple, la Lliga Catalana. Tanmateix cal dir que a Mollet els regidors de la Lliga no participaren en la composició del nou Ajuntament perquè consideraven que el consistori havia d'estar format per la llista més votada.³⁹

L'Ajuntament granollerí fou destituït per l'autoritat militar. El nou alcalde fou el farmacèutic Artur Gasset Duran, membre del Partit Radical, que de jove havia estat afí al regionalisme i vicepresident de la Joventut Nacionalista de Granollers. La resta del consistori quedà constituït per Antoni Dorsa Querol, Josep Ventura Bas, Joan Mauri Bertran, Just Fernández Marcos, Frederic Riera Capella, Jaume Torrents Tintó, Josep Boter Marí, Antoni Santaugènia Torrents, Pere Ribas Catafal i Vicenç Ramoneda Catafal.⁴⁰

La manca de candidatura a les eleccions d'abril de 1931 i els mals resultats del gener de 1934 ens refermen en la idea que la Lliga local mai es consolidà políticament a Granollers a causa de la minsa força política i poca estructuració interna de partit. No obstant això,

³⁹ Josep A. Pozo: *El poder revolucionari a Catalunya durant els mesos de juliol a octubre de 1936. Crisi i recomposició de l'Estat*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, 2002, vol. III, Annexos i documents, pàg. 14-15. Sobre el període de la Segona República a Mollet del Vallès, vegeu: Maria Àngela Massaguer: «La Segona República a Mollet», *Notes*, 1, 1987, Centre d'Estudis Molletans, pàg. 39-44, i Maria Àngels Suárez: *La Segona República i la Guerra Civil a Mollet del Vallès*, Centre d'Estudis Molletans i Ajuntament de Mollet del Vallès, 2000.

⁴⁰ Joan Garriga: *Granollers, caciquisme i fractura democràtica (1848-1939)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2003, pàg. 288.

el fracàs polític a Granollers no es traduí a la comarca. Tal com destacà l'historiador Arnau González, la Lliga tingué 37 alcaldes al Vallès Oriental al llarg de la Segona República, mentre que ERC n'aconseguí 33.⁴¹ Per tant, la formació regionalista sí que arribava políticament a altres poblacions del Vallès, en especial a les que tenien menys població.

Amb les dades que ens proporciona el *Diccionari biogràfic dels alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental*, podem aproximar-nos al nombre d'alcaldes que tingué la Lliga des del 1901 fins al 1931 i veure si els resultats obtinguts a la Segona República foren millors o pitjors que els anys anteriors: 1900-1910: 11; 1910-1920: 19 i 1920-1930: 21.⁴² D'aquesta manera podem apreciar que els millors resultats de la Lliga Regionalista en l'àmbit municipal es produïren durant el període republicà.

Les eleccions generals de 1936

Les darreres eleccions generals es celebraren el 16 de febrer de 1936. A diferència del que havia succeït en els comicis generals anteriors, en aquesta ocasió les eleccions només tingueren dues candidatures. En el cas català foren el Front d'Esquerres de Catalunya i el Front Català d'Ordre.⁴³

A Granollers tant el Front d'Esquerres de Catalunya com el Front Català d'Ordre, on s'incloïa la Lliga Catalana, celebraren diversos mitings electorals amb distingides personalitats polítiques i intel·lectuals catalanes. La primera formació comptà amb personalitats com ara el periodista, traductor i diplomàtic de carrera Eugeni Xammar Puigventós i l'exministre republicà i historiador Lluís Nicolau d'Olwer; el Front Català comptà amb el diputat

⁴¹ Arnau González: «ERC al Vallès Oriental (1931-1936): implantació territorial, militància i resultats electorals», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2007*, Granollers, 2008, pàg. 20.

⁴² Jordi Planas (Coord.): *Alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental (segle XX). Diccionari biogràfic*, Museu de Granollers, Granollers, 2006 (www.alcaldesialcaldessesdelvallesoriental.net).

⁴³ El Front d'Esquerres de Catalunya estigué format per: ERC, Acció Catalana Republicana, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Partit Republicà d'Esquerra, Partit Obrer d'Unificació Marxista, Partit Català Proletari, Partit Comunista de Catalunya, Unió Socialista de Catalunya, Federació Catalana del PSOE i Partit Socialista Unificat de Catalunya. El Front Català d'Ordre estigué format per: Lliga Catalana, Dreta de Catalunya, Acció Popular Catalana, Partit Republicà Radical, Comunió Tradicionalista i Renovación Española.

Josep M. Trias de Bes, l'antic sotspresident de les Joventuts de la Lliga i industrial cafeter Armand Carabén Sánchez, i l'industrial i polític granollerí Francesc Torras Villà.⁴⁴

A Catalunya, el Front d'Esquerres de Catalunya obtingué el 59,1% dels vots i guanyà a les cinc circumscripcions, mentre que el Front Català d'Ordre aconseguí el 40,9% dels sufragis.⁴⁵ A Granollers el Front d'Esquerres de Catalunya aconseguí el 66,3%, mentre que el Front Català d'Ordre obtingué el 42,6%. Al Vallès Oriental el Front d'Esquerres de Catalunya aconseguí 3.788 vots, mentre que el Front Català d'Ordre n'obtingué 1.921.⁴⁶ No obstant això, el Front Català d'Ordre guanyà en 34 poblacions, set més que en els comicis generals anteriors, mentre que el Front d'Esquerres de Catalunya només aconseguí vèncer en 7 poblacions. Tanmateix, tal com havia succeït en eleccions anteriors, les esquerres van guanyar contundentment a les poblacions amb més votants, com per exemple Caldes de Montbui i Granollers.

La resolució negativa de la Llei de Contractes de Conreu, la bipolarització del vot entre esquerra i dreta i l'enfrontament polític constant entre el Govern espanyol i la Generalitat de Catalunya des de diferents àmbits foren algunes de les causes que expliquen que les poblacions que formaven la comarca del Vallès Oriental tornessin a variar la seva tendència política. El fet que el Front Català d'Ordre s'aliés políticament amb elements tan contraris a Catalunya com la CEDA, a través de la seva filial catalana Acció Popular, no beneficià gens ni mica els interessos polítics de la Lliga Catalana, que es trobava a la mateixa coalició.

La victòria de les forces polítiques d'esquerres significà, entre altres coses, que es decretés el restabliment dels consistoris municipals elegits el 14 de gener de 1934 i que havien estat destituïts a causa dels Fets d'octubre de 1934, però l'aixecament militar de juliol de 1936 posà fi a l'ordre constitucional. Havia començat la Guerra Civil.

⁴⁴ Joan Garriga: *Granollers, caciquisme i fractura...*, op. cit., pàg. 293. Sobre Francesc Torras Villà, vegeu: Jordi Planas (Coord.): *Alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental...*, op. cit., pàg. 249-251.

⁴⁵ Mercedes Vilanova: *Atlas electoral de Catalunya...* op. cit., pàg. 210.

⁴⁶ *La Gralla*, 23-II-1936.

Conclusions

44

Al llarg del text hem pogut comprovar l'escassa incidència de la Lliga Regionalista de Granollers en política local durant la Segona República, que ja no li permeté presentar-se a les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931. La refundació del partit a Granollers el 1932 i els bons resultats obtinguts a la comarca a les eleccions al Parlament el 1932 i, sobretot, a les generals el 1933, donaren esperances al col·lectiu de Granollers d'obtenir uns bons resultats a les eleccions municipals del 1934. Això no obstant, la realitat fou una altra i la Lliga quedà relegada a la tercera posició. Això ens mostra que els bons resultats dels comicis anteriors s'obtingueren en bona mesura a causa dels excel·lents resultats obtinguts pel partit arreu de Catalunya.

La poca força política i presencial de la Lliga de Granollers també es féu visible a l'Assemblea del partit al principi del 1933 i del 1935, quan la Lliga local només hi envià un representant, fet que significava que tenia menys de 100 militants. La refundació del partit no permeté millorar substancialment aquesta situació.

Els lligaires granollerins tingueren algunes mancances de base: no disposar d'un gruix de militants important que es fes notar a la ciutat, el control polític d'un rotatiu i la presència dels líders del partit en els actes polítics municipals. El fet de tenir un diari propi, com tenien altres formacions locals, podia haver estat un bon mitjà per poder expressar els seus postulats polítics. La Lliga de Granollers no aconseguí que personalitats com l'advocat i líder del partit Francesc Cambó i Batlle, l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, l'advocat i periodista Lluís Duran i Ventosa o l'advocat i president del partit Ramon d'Abadal i Calderó visitessin la ciutat en les diferents campanyes. Això també ens mostra que els líders regionalistes no consideraven Granollers com un feu polític prioritari.

No obstant això, cal dir també que el fet de posseir qualsevol dels tres aspectes que acabem d'esmentar no era sinònim de guanyar les eleccions. N'és un exemple la Lliga Regionalista de Sabadell, la qual complí sobradament els tres aspectes esmentats, però tampoc aconseguí vèncer en cap de les eleccions que es dugueren a terme durant la Segona República. Tanmateix, la Lliga de Sabadell assolí

Ponències

un paper polític més destacat, sobretot en el nombre de regidors al consistori municipal, i en el conjunt del partit.⁴⁷

Al Vallès Oriental els resultats van ser força diferents. La Lliga no aconseguí vèncer en els comicis generals ni en els autonòmics, però obtingué resultats molt millors en les eleccions municipals, sobretot en els pobles rurals. Tal com hem apuntat en el text, la situació del camp català i el procés de reforma agrària segurament hi van tenir molt a veure. No podem descartar que una part del sector agrari, descontent per la lentitud del procés de la reforma agrària, s'abstingués en els comicis esmentats.

A la comarca del Vallès Oriental, per tant, no es produí la situació de Granollers, on la manca d'una articulació interna solvent del partit, unida a la manca de suport des de la direcció de Barcelona i, sobretot, la tendència política d'esquerres de la ciutat, deixà la Lliga local en una situació de permanent debilitat durant els anys trenta.

Josep Lluís Martín i Berbois

Doctor en Història Contemporània per la UAB

⁴⁷ Vegeu Josep L. Martín: *La Lliga Regionalista de Sabadell o l'ocàs d'un partit (1931-1945)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2008.

Annex de resultats electorals		
Municipis del Vallès Oriental	eleccions 28/06/1931	eleccions 20/11/1932
Aiguafreda	ERC: (154) 82,3% Lliga: (24) 10,3%	ERC: 57% Concòrdia Ciutadana: 39,2%
L'Ametlla del Vallès	ERC: (156) 86,7% Lliga: (17) 7,8%	ERC: 45,2% Concòrdia Ciutadana: 33,2%
Bigues i Riells	ERC: (125) 68,3% Lliga: (58) 31,6%	ERC: 66,3% Concòrdia Ciutadana: 27,9%
Caldes de Montbui	ERC: 79,6% Lliga: 18%	ERC: 65,7% Concòrdia Ciutadana: 31,4%
Campins	ERC: 62,1% Lliga: 28,6%	ERC: 28,6% Concòrdia Ciutadana: 65,1%
Canovelles	ERC: (57) 62,9% Lliga: (30) 18,9%	ERC: 40,8% Concòrdia Ciutadana: 27% PRR: 30,9%
Cànoves i Samalús	ERC: 42,3% Lliga: 35,1%	ERC: 31,7% Concòrdia Ciutadana: 54,1%
Cardedeu	ERC: (365) 52,1% Lliga: (121) 44,9%	ERC: 64,7% Concòrdia Ciutadana: 33,4%
Castellcir	ERC: 13,2% Lliga: 86,4%	ERC: 18,2% Concòrdia Ciutadana: 54,6%
Castellterçol	ERC: (192) 53,9% Lliga: (150) 41,4%	ERC: 47,2% Concòrdia Ciutadana: 43,3%
Figaró-Montmany	ERC: 39,3% Lliga: 43,6%	ERC: 27,9% Concòrdia Ciutadana: 71%
Fogars de Montclús	ERC: 20,5% Lliga: 52,1%	ERC: 30,8% Concòrdia Ciutadana: 64,8%
Les Franqueses del Vallès	ERC: 64,9% Lliga: 39,2%	ERC: 46,6% Concòrdia Ciutadana: 51%
La Garriga	ERC: (373) 59,8% Lliga: (234) 30,5%	ERC: 44,2% Concòrdia Ciutadana: 46,4%

Abreviacions: Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Front Català d'Ordre (FOC), Front d'Esquerres de Catalunya (FEC), Partit Republicà Radical (PRR).

eleccions 19/11/1933	eleccions 14/01/1934	eleccions 16/02/1936
ERC: (153) 45,2% Lliga: (169) 50%	La Cooperativa: (196) 84,8% Lliga: (35) 15,1%	FEC: (127) 40,5% FCO: (184) 59,5%
ERC: 37,1% Lliga: 51,8%	ERC: (190) 43,2% Unió Ciutadana: (176) 40% Candidatura Administrativa: (73) 16,6%	FEC: (189) 49% FCO: (197) 51%
ERC: (85) 25,2% Lliga: (247) 51,8%	Dreta Catalana: (164) 44% ERC: (121) 32,5% Lliga: (87) 23,3%	FEC: (79) 23,4% FCO: (258) 76,6%
ERC: (1.150) 56,6% Lliga: (840) 41,3%	Centre Democràtic i Progressista-Coalició Republicana (ERC): (1.167) 71,2% Agrupació Republicana Liberal Independent (Lliga): (471) 28,7%	FEC: (1.334) 55,6% FCO: (1.062) 44,4%
ERC: (50) 62,5% Lliga: (30) 37,5%	Grup Republicà Independent: (70) 53,8% Ateneu Germanor Campinenca: (60) 46,1%	FEC: (45) 34,4% FCO: (86) 65,6%
ERC: (29) 16,5% Lliga: (132) 75,4%	Grup Republicà Autonomista: (63) 57,7% Grup Republicà Independent: (46) 42,2%	FEC: (81) 41,5% FCO: (114) 58,5%
(sense dades)	Lliga: (153)	FEC: (31) 13,1% FCO: (211) 86,9%
ERC: (249) 27,3% Lliga: (529) 58,1%	Els Tres Pins: (671) 56,6% Lliga: (513) 43,3%	FEC: (534) 45,6% FCO: (632) 54,4%
ERC: (13) 13,2% Lliga: (85) 86,7%	Grup Administratiu: (30)	FEC: (15) 14,3% FCO: (65) 85,7%
ERC: (185) 23,2% Lliga: (600) 75,2%	Concòrdia Castellterçolana: (593) 76,7% Casal Català Republicà: (180) 23,2%	FEC: (148) 21,5% FCO: (549) 78,5%
ERC: (38) 19,4% Lliga: (143) 73,3%	(sense dades)	FEC: (32) 19,4% FCO: (133) 80,6%
(sense dades)	Popular Republicà: (212) 63,2% Lliga: (123) 36,7%	FEC: (59) 22,1% FCO: (208) 77,9%
ERC: 24,4% (159) Lliga: 72,8% (473)	Administració Local: (544) 60,5% Lliga: (355) 39,4%	FEC: (335) 42,8% FCO: (447) 57,2%
ERC: (476) 39% Lliga: (714) 58,5%	Lliga: (734) 59,5% Joventut d'ERC: (294) 23,8% Unió d'Esquerra Republicana: (204) 16,5%	FEC: (554) 42% FCO: (761) 58%

Annex de resultats electorals		
Municipis del Vallès Oriental	eleccions 28/06/1931	eleccions 20/11/1932
Granera	(sense dates)	ERC: 50% Concòrdia Ciutadana: 26,7% Dreta de Catalunya: 23,3%
Granollers	ERC: (2.039) 86,5% Lliga: (326) 8,7%	ERC: 56,6% Concòrdia Ciutadana: 25,7%
Gualba	ERC: 64,6% Lliga: 2,6% PRR: 22,9%	ERC: 70,6% Concòrdia Ciutadana: 17,5% PRR: 11,9%
Lliçà d'Amunt	ERC: (169) 78,7% Lliga: (49) 19%	ERC: 14,3% Concòrdia Ciutadana: 75,6%
Lliçà de Vall	ERC: (55) 62,6% Lliga: (38) 34,2%	ERC: 63,9% Concòrdia Ciutadana: 35,7%
Llinars del Vallès	ERC: 60,2% Lliga: 34,2%	ERC: 56,5% Concòrdia Ciutadana: 26,9%
Martorelles	ERC: 89,7% Lliga: 6,7%	ERC: 52,3% Concòrdia Ciutadana: 41,5%
Mollet del Vallès	ERC: (1.105) 83,2% Lliga: (112) 12,6%	ERC: 64,6% Concòrdia Ciutadana: 24,7%
Montmeló	ERC: 68,2% Lliga: 10,8% PRR: 20,5%	ERC: 27,9% Concòrdia Ciutadana: 71%
Montornès del Vallès	ERC: 76,5% Lliga: 20,6%	ERC: 60,3% Concòrdia Ciutadana: 37,5%
Montseny	ERC: 36,2% Lliga: 16,2% PRR: 47,6%	ERC: 42,7% Concòrdia Ciutadana: 38,2%
Parets del Vallès	ERC: 95,5% Lliga: 3,1%	ERC: 58,7% Concòrdia Ciutadana: 28,7%
La Roca del Vallès	ERC: 30,6% Lliga: 38% PRR: 25,3%	ERC: 45,8% Concòrdia Ciutadana: 45,4%

eleccions 19/11/1933	eleccions 14/01/1934	eleccions 16/02/1936
ERC: (25) 33,3% Lliga: (50) 66,4%	Concòrdia de Granera: (30) 100%	FEC: 27,2% FCO: 72,8%
ERC: (1.609) 38,7% Lliga: (1.549) 37,3% Coal. Esq: (693) 16,7% PRR: (297) 7,1%	Centre Catalanista Republicà: (1.766) 35,4% Centre Radical d'Aliança Rep.: (1.312) 26,3% ERC: (1.215) 24,3% Unió Ciutadana (Lliga): (700) 14%	FEC: (3.786) 73,4% FCO: (1.918) 26,6%
ERC: (208) 55,9% Lliga: (60) 16,1% Coalició: (104) 27,9%	Agrupació Republicana Federal: (212) 54,3% Centre d'Administració Catalana: (178) 45,6%	FEC: (258) 65,8% FCO: (124) 34,2%
ERC: (181) 48,6% Lliga: (186) 50,2%	ERC: (266) 67,3% Lliga: (129) 32,6%	FEC: (211) 60,3% FCO: (139) 39,7%
ERC: (131) 53,2% Lliga: (115) 46,7%	Societat Obrera Agrícola: (145) 54,1% Lliga: (123) 45,8%	FEC: (146) 61,6% FCO: (91) 38,1%
ERC: (423) 54,1% Lliga: (358) 45,8%	Centre Rep. Democràtic Federal: (498) 99,7% Societat Fraternitat Republicana: (1) 0,2%	FEC: (473) 49,8% FCO: (476) 50,1%
ERC: 56% Lliga: 43,3%	Lliga: 59,8% (265) ERC: 40, 1% (178)	FEC: (100) 60,9% FCO: (64) 39%
ERC: (1.230) 61,1% Lliga: (650) 32,2%	Centre Catalanista Republicà: (1.413) 56,6% Lliga: (1.084) 43,4%	FEC: (1.506) 63,8% FCO: (862) 36,2%
ERC: (141) 38,4% Lliga: (146) 39,7% PRR: (75) 20,4 %	Centre Radical: (250) 60,5% ERC: (163) 39,4%	FEC: (180) 41,9% FCO: (240) 57,1%
ERC: (126) 42,7% Lliga: (166) 56,2%	Lliga: (233) 54,3% ERC: (196) 45,6%	FEC: (141) 38,7% FCO: (223) 61,3%
(sense dades)	Lliga: (93) 50,2% ERC: (92) 49,7%	FEC: (94) 56,3% FCO: (73) 43,7%
ERC: (270) 40,9% Lliga: (266) 40,3% PRR: (120) 18,2%	Unió Ciutadana (Lliga): (474) 54,9% ERC: (389) 45%	FEC: (261) 35,4% FCO: (477) 64,6%
ERC: (167) 29,1% Lliga: (387) 67,6%	Lliga: (526) 52,1% Ateneu Republicà: (483) 47,8%	FEC: (319) 34,2% FCO: (609) 65,8%

Annex de resultats electorals		
Municipis del Vallès Oriental	eleccions 28/06/1931	eleccions 20/11/1932
Sant Antoni de Vilamajor	ERC: 94,9% Lliga: 4,1%	ERC: 94,3% Concòrdia Ciutadana: 3,8%
Sant Celoni	ERC: 43,9% Lliga: 17,6% PRR: 38,3%	ERC: 25,9% PRR: 30,2% Concòrdia Ciutadana: 33,1%
Sant Esteve de Palautordera	ERC: 72,2% Lliga: 27,1%	ERC: 45,8% Concòrdia Ciutadana: 51,7%
Sant Feliu de Codines	ERC: 71,5% Lliga: 14,7% PRR: 10,9%	ERC: 46% Concòrdia Ciutadana: 27,2% PRR: 25,8%
Sant Fost de Campsentelles	ERC: 93,9% Lliga: 5,9%	ERC: 74,1% Concòrdia Ciutadana: 20,4%
Sant Pere de Vilamajor	ERC: 88,7% Lliga: 10,1%	ERC: 75,4% Concòrdia Ciutadana: 15,6%
Sant Quirze Safaja	ERC: 0,5% Lliga: 98,6%	ERC: 10,7% Concòrdia Ciutadana: 88,8%
Santa Eulàlia de Ronçana	ERC: 81,1% Lliga: 18,9%	ERC: 43,8% Concòrdia Ciutadana: 54,2%
Santa Maria de Martorelles	ERC: 80,9% Lliga: 19,1%	ERC: 68,1% Concòrdia Ciutadana: 25,3%
Santa Maria de Palautordera	ERC: 68,5% Lliga: 15,7% PRR: 14,6%	ERC: 38% Concòrdia Ciutadana: 50,6%
Tagamanent	ERC: 53,2% Lliga: 46,8%	ERC: 50% Concòrdia Ciutadana: 50%
Vallgorguina	ERC: 48% Lliga: 39% PRR: 8,3%	ERC: 47,2% Concòrdia Ciutadana: 38%
Vallromanes	(sense dades)	(sense dades)
Vilalba Sasserra	ERC: 75,6% Lliga: 16,7% PRR: 8,7%	ERC: 64,7% Concòrdia Ciutadana: 19,4%

eleccions 19/11/1933	eleccions 14/01/1934	eleccions 16/02/1936
ERC: (308) 80,8% Lliga: (73) 19,1%	Coalició Popular Republicana: (291) 70,4% Centre d'Esquerra Republicana: (122) 29,5%	FEC: (227) 41,9% FCO: (320) 58,1%
ERC: (349) 24,3% Lliga: (1.087) 75,6%	Lliga: (1.175) 48,2% Comunió Tradicionalista: (663) 27,2% Casal Català Republicà: (598) 24,5%	FEC: (620) 29,4% FCO: (1.483) 70,6%
ERC: (125) 38,6% Lliga: (198) 61,3%	Lliga: (202) 56,1% ERC: (158) 43,8%	FEC: (105) 31,3% FCO: (230) 68,7%
ERC: (469) 42,6% Lliga: (410) 37,3% PRR: (179) 16,2%	Candidatura Administrativa Rep.: (663) 59,4% Unió Rep. de Sant Feliu de Codines: (453) 40,5%	FEC: (559) 48,3% FCO: (628) 51,7%
ERC: (242) 71,5% Lliga: (94) 27,8%	Centre Republicà d'Esquerra Rep.: (339) 63,3% Candidatura Administrativa: (196) 36,6%	FEC: (298) 69,8% FCO: (171) 30,2%
ERC: (71) 33,8% Lliga: (139) 66,1%	Centre Català Republicà: (162) 54,5% Lliga: (135) 45,4%	FEC: (135) 41,8% FCO: (188) 58,2%
ERC: (9) 11,5% Lliga: (69) 88,4%	(sense dades)	FEC: 80,4% FCO: 19,6%
ERC: (78) 22,1% Lliga: (274) 77,8%	Lliga: (248) 55,4% Centre Republicà Federal: 44,5% (199)	FEC: (159) 39,9% FCO: (240) 59,1%
ERC: 43,7% Lliga: 54,5%	Llista 1: (108) 77,6% Llista 2: (31) 22,3%	FEC: (256) 64,6% FCO: (140) 35,3%
ERC: (141) 25,1% Lliga: (419) 74,8%	Centre Autonomista Republicà: (359) 67,2% Centre Obrer d'Esquerra: (175) 32,7%	FEC: (202) 34% FCO: (392) 66%
ERC: (23) 45% Lliga: (28) 54,9%	Grup Tagamanent: (18)	FEC: (14) 25,9% FCO: (40) 74,1%
(sense dades)	ERC: (140) 82,8% Grup d'Electors: (29) 17,1%	FEC: (141) 49% FCO: (147) 51%
ERC: (91) 46,4% Lliga: (105) 53,5%	Lliga: (94) 50,2% ERC: (83) 44,3%	(sense dades)
ERC: (17) 36,9% Lliga: (27) 58,6%	ERC: (38) 97,4% Lliga: (1) 2,5%	FEC: (19) 24,4% FCO: (59) 75,6%

Fonts: Mercedes Vilanova: *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República*, Fundació Jaume Bofill i Edicions de La Magrana, Barcelona, 1986, pàg. 299-319; *La Gralla*, 5-VII-1931 i 26-XI-1933; Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya, gener-febrer de 1934 i documents de diversos arxius municipals.

MARTÍN DE CRIBAR, «La Lliga Regionalista al Vallès Oriental durant la Segona República»

Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers. # 15 / Centre d'Estudis de Granollers (Associació Cultural de Granollers) / Arxiu Municipal